

Hulp kan leiden tot meer groei

J.D. Brilman

Ministerie van Financiën,
directie Buitenlandse Financiële Betrekkingen.
j.d.brilman@minfin.nl

Per saldo leidt hulp soms niet tot meer groei door negatieve bijwerkingen zoals afnemende overheidsinvesteringen en Dutch Disease. Deze bijwerkingen kunnen echter worden bestreden.

Vlak voor de G8-top in Gleneagles lanceerden de IMF-economen Rajan en Subramanian twee studies naar het effect van ontwikkelingshulp op economische groei. De *Financial Times* (2005) kopte vervolgens dat volgens het IMF ontwikkelingshulp niet helpt. In Nederland beschuldigde Soete (2005) de auteurs van “*economisch cynisme*” en herbevestigde Kremers (2005) de steun van het IMF aan ontwikkelingshulp. Het onderzoek zelf bleef echter enigszins onderbelicht.

In hun eerste studie vinden Rajan en Subramanian (2005a) geen significant effect van hulp op groei. De studie verschilt van eerdere studies door de aanpak van het endogeniteitsprobleem. Dit probleem ontstaat doordat simpele regressies wel correlaties kunnen aantonen, maar geen causaliteit. Zo kan een negatief verband worden gevonden tussen hulp en groei, omdat landen met weinig groei (en veel armoede) veel hulp krijgen, wat kan leiden tot de onterechte conclusie dat hulp een negatief effect heeft op groei. Daarom berekenen de auteurs eerst hoeveel hulp landen ontvangen als gevolg van variabelen die *niet* samenhangen met groei (culturele, militaire en politieke banden met donorlanden) en vervolgens het effect van *deze* hulp op groei. Er wordt geen robuuste relatie tussen hulp en groei gevonden. Deze conclusie verandert niet indien onderscheid wordt gemaakt naar periode, type land (goed bestuur, geografische locatie) of type hulp (multilateraal versus bilateraal, economische hulp versus voedselhulp). Ook het modeleren van afnemende meeropbrengsten leidt niet tot een robuust significant resultaat. De resultaten zijn in overeenstemming met eerder onderzoek. Er zijn significante effecten gevonden van hulp op groei, maar deze blijken vooralsnog niet robuust (Easterly et al., 2004; Roodman, 2004).

De tweede studie geeft twee verklaringen voor het feit dat geen effect van hulp op groei gevonden wordt, terwijl hulpprojecten zoals investeringen in scholing of infrastructuur wel positieve resultaten laten zien (Rajan & Subramanian, 2005b). Ten eerste kan economische groei van zoveel factoren afhankelijk zijn dat de effecten van hulp te klein zijn om in statistische tests op te vallen. Ten tweede kan hulp negatieve bijwerkingen hebben die positieve effecten teniet doen. Zo kunnen ontvangende landen hulp gebruiken om de binnenlandse belastingdruk te verlagen, waardoor uiteindelijk niet meer dan voorheen wordt geïnvesteerd. Onderzoek van Gupta et al. (2003) toont inderdaad aan dat ontwikkelingshulp – vooral in schenkingsvorm – samenhangt met een daling van andere overheidsinkomsten. Daarnaast kunnen hulpstromen zorgen voor een reële appreciatie van de wisselkoers, via een nominale appreciatie of hogere (loon)inflatie door een toegenomen binnenlandse vraag. Hulp kan leiden tot de *Dutch Disease*. Nader onderzoek van Rajan en Subramanian toont aan dat wanneer een land veel hulp ontvangt, de groei van de arbeidsintensieve sector (gevoelig voor looninflatie) en de exportsector (gevoelig voor appreciatie)

achterblijft bij die van andere sectoren. Dit laatste kan een zichzelf versterkend negatief effect hebben, wanneer (zoals vaak het geval is) landen sterk afhankelijk zijn van export voor hun financieel-economische ontwikkeling.

Voorwaardelijke hulp

Deze negatieve bijwerkingen kunnen echter worden onderhouden. Om te voorkomen dat landen zelf minder investeren, moet hulp gegeven worden onder de conditie dat de eigen investeringen op peil blijven. Dutch Disease kan op verschillende manieren worden tegengegaan. Ten eerste kan het inflatie- en appreciatie-effect worden beperkt door de hulpstromen te steriliseren. Zolang het effect op de binnenlandse investeringen van de hiermee gepaardgaande hogere rentevoet minder groot is dan de investeringen die de hulp mogelijk maakt, is er een positief effect op groei. Ten tweede kan hulp leiden tot meer groei als de productiviteitsstijging als gevolg van de hulp of de aan de hulp verbonden condities groter is dan het inflatie- en appreciatie-effect. Hiertoe zal hulp meer economisch georiënteerd moeten worden, bijvoorbeeld via meer infrastructuur, of zal hulp gekoppeld moeten worden aan het verbeteren van het investeringsklimaat.¹ Hulp aan landen die dit niet kunnen gebruiken voor productiviteitsverhogingen moet worden beperkt; anders krijgen de negatieve bijwerkingen immers de overhand. Ten slotte kan de druk op de exportsector geneutraliseerd worden door het terugdringen van handelsbarrières in ontwikkelde landen.

Wanneer ontwikkelingshulp wordt gegeven onder voorwaarde van voldoende eigen investeringen en verbeteringen in het investeringsklimaat en wanneer de markttoegang voor ontwikkelingslanden wordt vergroot, kunnen de negatieve bijwerkingen van hulp worden tegengegaan en kan hulp een positieve bijdrage leveren aan economische ontwikkeling. ■

Jan Derk Brilman

Literatuur

- Easterly, Levine & Roodman (2004) New Data, New Doubts: A Comment on Burnside and Dollar's Aid, Policies, and Growth. *American Economic Review*.
Financial Times (2005) Aid will not lift growth in Africa, warns IMF, 30 juni.
 Gupta, Clements, Pivovarsky & Tiongson (2003) *Foreign Aid and Revenue Response: Does the composition of aid matter?* IMF, WP/03/176.
 Kremers (2005) IMF gelooft in nut van hulp. *NRC Handelsblad*, 15 juli.
 Rajan & Subramanian (2005a) *Aid and Growth: What Does the Cross-Country Evidence really Show?* IMF, WP/05/127.
 Rajan & Subramanian (2005b) *What Undermine's Aid's Impact on Growth?* IMF, WP/05/126.
 Roodman (2004) *The anarchy of numbers; aid, development, and cross-country empirics*. Center for Global Development, Working Paper 32.
 Soete, L. (2005) *Economisch cynisme*. *ESB*, juli, 324.

1 Volgens het eerste onderzoek van Rajan en Subramanian is er echter ook geen significant effect van economische hulp op groei.